

הלכות ראש השנה תקפתח תקפמ

לדברי האומר^מ דסומא פטור מכל המצות האמורות בתורה אם אין בקי בתקיעה כמורה יחזירוהו למינוי אבל לבתחלה אין לסלקו אע"פ שנמצא בקי כמורה^נ לפי שהעיקר אצלו דסומא חייב בכל המצות האמורות בתורה^ס:

מ מומטום ואנדרונונים^ט אין חייבין אלא מספק שמא הן זכרים^י לפיכך אינן מוציאין את אחרים שהייתם בודאי^{יא} אבל מוציא הוא האנדרונונים את האנדרונונים כמותו^{יב} שאינו חייב אלא מספק אבל אינו מוציא את המומטום^{יג} ואפילו מומטום כמותו אינו מוציא^{יד} אף על פי ששניהם ספק דשמא לכשיקיע מומטום זה ימצא זכר ולכשיקיע זה תמצא נקבה^{יה}:

תקפמ מי הם הראויים לתקיעת שופר ובו מ' סעיפים:

א מי שחציו עבד וחציו בן חורין צריך שיתקע לו בן חורין להוציא^א אבל אינו יוצא בתקיעתו של עצמו^ב לפי שצד חירות שבו נתחייב בתשע תקיעות שלמות כבשרותו ואם יתקע בעצמו הוא כל תקיעה ותקיעה שיוצאת מפיו חציה פסולה מהמת צד עבדות שבו^ג:

ב אע"פ שהנשים פטורות^ד מכל מקום אם רצו לתקוע בעצמן הרישות בידן^ה ואע"פ שהתקיעה ביום טוב בחנם אסורה מדברי סופרים מכל מקום כדי לעשות נחת רוח לנשים התירו להן איסור קל כוה"ל שאין בו אפילו משום שבות נמור אלא משום עוברין דחול^ו.

וכן אדם אחר שיצא כבר ידי חובתו מותר לתקוע להן^ז ומותר להוציא השופר לרשות הרבים כדי לתקוע להן^ח.

וכבר נתבאר בס' י"ן^ט דנהגו הנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא על כן גם כן יברכו הנשים לעצמן^י אבל אנשים לא יברכו להן אם כבר יצאו ידי חובתם ואינן תוקעים רק בשביל הנשים^{יא} לפי שהיא ברכה לבמלה שהרי הנשים בעצמן אינן חייבות

<p>מו רבי יהודה ב"ק פ"ג א. רבנו יוחנן נתיב ה ח"ד (מב, ד) נתיב יג ח"א (קג, א).</p> <p>מז שילת רבינו ח"ד ס' נג (אקלא). כנסת הגדולה הגה"ש. ח"א סק"א.</p> <p>מח רבינו' שם. כ"י ס' תנע' כמפ. ובלעיל ס' נג ס"ח וש"ג.</p> <p>מט גמרא [ברייתא] כמ. א. מומטום שהוא אמוס לנמור ולא נדע אם הוא זכר או נקבה, ואנדרונונס שיש לו זכרות ונקבות (לעיל ס' יז ס"ב).</p> <p>נ רש"י שם ד"ה ומומטום. דעה ה' בלבוש ס"ה. וראה ב"ח ד"ה אנדרונונס בשם רש"ל בבאורו לפור. אליה וזמא ס"ק א. וראה גם לעיל ס' יז ס"ב לקמן ס' תרנ"ג ס"ב</p> <p>נא ברייתא שם. רמב"ם פ"ב ה"ב. מ"א סק"ב.</p> <p>נב ברייתא שם ורש"י ד"ה אנדרונונים. מור וש"ע ס"ה.</p> <p>נג משמעותה בברייתא שם (שאינו מוציא אלא מינו).</p> <p>נד ברייתא שם. מור וש"ע שם.</p> <p>נה רש"י שם ד"ה מומטום. רמב"ם שם. מור ולבוש סוף ס"ה. וראה גם לעיל ס' קצ"ה.</p>	<p>מ ס"א (לענין סוכה).</p> <p>ב ברייתא גמרא כמ. מת"א. מור וש"ע שם.</p> <p>ג רב נחמן שם. רמב"ם שם. לבוש ס"ה. מ"ז ס"ק ב. וראה ש"ת הר צבו ח"ב ס' פה. מקראי קודש (פריים) ס' יד.</p> <p>ד משנה קידושין כמ. א. מור וש"ע ס' ג. ובלעיל ס' תקפה ס' וש"ג.</p> <p>ה ברייתא ג, א. כאוקמתא דאבי דרבי יוסי ורבי שמעון דא, שכן פסקו רא"ש פ"ד ס' ז בשם ר"ח בתוס' שם ד"ה הא. טור. דאבייה ס' תקליד (ע' 215). ד"ן (מ, ב).</p> <p>ו ר"ה ולענין. ראב"ן ר"ה (קע, ג). של"ע ס' י.</p> <p>ז רא"ש פ"ד ס"א, ומור, בשם ראב"ן ס' א (שש בזה שבות). מ"א סק"ג (שמגבל מקום זכרות לתקוע).</p> <p>ח חגיגה מז, ב (לענין מטיבת נשים). הגהות מינוניות פ"ב אות א (גם לענין שופר).</p> <p>ט משמעותה הגמרא רש"י, ובלעיל ס' תקפה ס"ד וש"ג.</p> <p>י דאבי"ה שם. רא"ש שם. מור וש"ע שם.</p> <p>יא דאבי"ה שם. רא"ש שם. מור וב"י ד"ה רבנו בשם ראב"ה (שכדאי לסמך עליהם).</p> <p>יב סעף ג.</p> <p>יג ר"ת בתוס' שם. רא"ש שם. מור ורמ"א ס"ג.</p> <p>יד דרכי משה ס"ק ב. דמ"א שם.</p>
--	--

סימן תקפמ

א רמב"ם פ"ב ה"ג. מור וש"ע ס"ה. וראה גם לקמן ס'

הלכות ראש השנה תקפ"ו

בברכה זו שיברך זה להוציא ידי חובתן בברכה זו אלא שלהן בעצמן הרשות בידן לברך¹ מטעם שנתבאר שם אבל אחר למה יברך בחנם.

והרצוה לתקוע לנשים ולברך להן יתקע להן קודם שישמע התקיעות כבית הכנסת² או שיכוין בלבו שלא לצאת ידי חובתו בתקיעות של בית הכנסת דאו יכול לברך בשביל עצמו שעדיין לא יצא ידי חובתו³ ואע"פ שהולך להן לתקוע בבתיהן וחוזר לבית הכנסת ושומע התקיעות דמנומך שעל סדר הברכות אינו צריך לחזור ולברך עליהם ואע"פ שהפסיק בחליכה לבית הכנסת בין ברכתו לתקיעות אלו⁴ שהרי אפילו אם הפסיק בשיחה ביניהם אינו צריך לחזור ולברך מטעם שיתבאר בסיומן תקצ"ב⁵:

ג. מי שהוא מודר הנאה מחבירו שאמר קונם שאני הננה מפלוני מותר חבירו לתקוע לו תקיעה של מצוה⁶ שאין זו חשובה הנאה⁷ כמ"ש בסיומן תקפ"ו⁸ והוא שיתקע לו חבירו מעצמו אבל הוא לא יאמר לחבירו שיתקע לו⁹ דכיון שאסר חבירו הנאתו עליו אסור לו לעשות חבירו שליח לתקוע לו¹⁰:

ד. כמה דברים אמורים כשאסר הנאת חבירו עליו אבל אם אסר תקיעת חבירו עליו שאמר קונם תקיעתו של פלוני עליו אסור לו לשמוע אפילו תקיעה של מצוה מחבירו¹¹:

ה. כל המצות אין אדם יוצא בהם ידי חובתו אלא אם כן נתכוין¹² בעשייתן שהוא עושה דבר זה לשם מצוה¹³ כמ"ש בס"ס¹⁴ לפיכך המתעסק בתקיעת שופר כדי להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא¹⁵ אע"פ שנתכוין השומע לשם מצוה כיון שהתוקע לא נתכוין א"כ תקיעה פסולה שמע:

ו. וכן התוקע לשורר ולא נתכוין לתקיעת מצוה לא יצא¹⁶ וכן השומע ממנו לא יצא:

ז. אם נתכוין התוקע להוציא את השומע ידי חובתו ולא נתכוין השומע לצאת ידי חובתו בשמיעה זו או שנתכוין השומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציא את השומע אלא תקע לעצמו לא יצא השומע ידי חובתו עד שיתכוונו שניהם שומע ומשמיע¹⁷.

מי שתקע ונתכוין להוציא כל מי שישמע תקיעתו ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו אע"פ שאין התוקע מתכוין לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו כלל אע"פ יצא השומע ידי חובתו שהרי התוקע נתכוין להוציא לכל מי שישמע¹⁸ לפיכך מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו ושמע תקיעות מש"ץ יצא אם נתכוין לצאת בשמיעה זו¹⁹ שהרי השי"ן הוא מתכוין להוציא את הרבים ידי חובתן בתקיעתו²⁰:

יך דרכי משה שם.
 טו נחמדא שם (שיק אם כבר יצאו לא יברכו). לבוש ס"ו.
 טז מ"א סק"ד. וראה לקמן סי' תקנ"א סוף ס"ה.
 טז מ"א שם.
 יז מ"א שם. וראה גם לעיל סי' ה ק"א סוף סק"ה. סי' קך ס"ב. סי' תלב ס"ג.
 יח סעיף ו.
 יט נחמדא כ"ה. א. מור וש"ע ס"ו.
 כ ש"ש שם ד"ה מותר לתקוע לו (דמצות לאו ליחנות נתינת). מור.
 כא ראה מ"ו שם ס"ק ד (סעיף זה בשנוע"י לא הגיע לדונט). לעיל שם סעיף כד וש"ל.
 כב ר"ן (ו. ב. ד"ה אביר. ש"ע שם.
 כג וראה ר"ן שם. לבוש ס"ו.
 כד ר"ן שם בסופו. דח"א ס"ו. וכדלעיל סי' תפ"ב

(לענין אכילת מצוה).
 כה נחמדא כ"ה, ב ס"ב וירא. שם פסק הר"ף (ו. ב). לפירוש הרא"ש פ"ג ס"ו. יא. מור. כ"י ד"ה ולענין הלכה. ס"ו ס"ק ג.
 כו מ"ט פ"ב ה"ד. וראה גם לקמן סי' תק"ט סוף ס"ג. לעיל סי' תתק סכ"ח.
 כז דעה ר"א שם ס"ה, ושכן הלכה.
 כח משוה לב, סעיף ב, וכמסקנת הגמרא לג, ב (בתוקע לשור). רמב"ם פ"ב ה"ד (להתלמד). מור וש"ע ס"ה.
 כט מסקנת הגמרא לג, ב (ס"ב וירא). מור וש"ע ס"ה.
 ל שם כג, א וכמסקנת הגמרא לג ע"ב ס"ב וירא שם. מור וש"ע שם.
 לא רמב"ם פ"ב ה"ה ש"ע ס"ט.
 לב משוה כו, ב רמב"ם שם. ש"ע שם.
 לג נחמדא כ"ה, א. רמב"ם שם. ש"ע שם.

הלכות ראש השנה תקפמ"תקצ ריא

ה מי ששמע תקיעת מצוה ואח"כ נסתפק לו אם נתכוין לצאת בשמיעתו צריך לתקוע לו שנית מספק¹² אבל מי שהיה מהלך ועמד כדי לשמוע התקיעות מש"ץ ואח"כ נסתפק לו אם נתכוין לצאת בשמיעתו אין צריך לתקוע לו שנית דיוון שעמד מהליכתו חוקה שנתכוין לצאת ידי חובתו¹³:

מ מי שבא לבית הכנסת כדי לשמוע התקיעות מש"ץ ולצאת ידי חובתו עם הציבור אע"פ שבשעה ששמע לא היה לו שום כוונה אלא שמע סתם יצא¹⁴ לפי שהוא נגדר אחר מחשבתו הראשונה¹⁵ שבא לבית הכנסת כדי לצאת ידי חובתו אבל מי שבא לבית הכנסת בסתם¹⁶ שלא נתכוין בניאתו כדי לצאת ידי חובתו בשמיעת התקיעות מהש"ץ ואח"כ שמע בסתם בלא שום כוונה לא יצא דמצות צריכות כוונה כדי לצאת בהן ידי חובתן:

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר וכו' כ"א סעיפים:

א כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה¹⁷ תשע תר"ת תר"ת תר"ת לפי ששלש פעמים תרועה נאמר בתורה¹⁸ שנים בראש השנה ואחד ביום הכיפורים של יובל¹⁹ ומפי השמועה למדו שהן למדין זה מזה²⁰ ולכך הרי הוא כאלו כל השלש פעמים תרועה נאמרים בכל אחת מהן²¹ וכל תרועה צריכה להיות פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה והן הנקראים תקיעות סתם שנאמר²² והעברת שופר תרועה משמע שצריך להעביר קול פשוט ואח"כ תהיה התרועה²³ דלשון והעברת משמע העברת קול פשוט²⁴ ואחר התרועה נאמר²⁵ תעבירו שופר וגו' משמע שאחר התרועה צריך ג"כ להעביר קול פשוט²⁶ וכן בכל תרועה ותרועה בין של יובל בין של ראש השנה שהן למדין זה מזה²⁷:

ב תרועה זו האמורה בתורה²⁸ מתרגמין יבבא וכתוב²⁹ בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסריא משמע שהיבבא היא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומיילל³⁰ ויש להסתפק³¹ אם יבבא זו היא כמו שדרך החולים שמאריכים בגניחותם³² ומשמעים קול אחר קול ומאריכים בהם קצת וזה נקרא גנח³³ או שהיא כמו אדם המיילל ומקונן שמשמיע קולות קצרים מאד תבופים זה לזה³⁴ וזה נקרא יליל³⁵ או שהיא כמו שניהם ביחד זה אחר זה היללה אחר הגניחה שכן דרך הבוכה מגנח ואח"כ מיילל³⁶.

ותיקנו הכמנים³⁷ כדי לצאת ידי כל הספיקות לתקוע תשור"ת ג' פעמים שמא התרועה

לד ראה לעיל ס' ס רס"ה שהמתקעם אינו יוצא מתורתו (וא"כ הו' ספיקא דארייתא ולחומרא).

לה ירושלמי פ"ג הל' ג' (ו, א) ד"ה ירושלמי ת"א סק"ה.

לו שול"ת דב"ד ח"כ ס' תתס. ת"א סק"ה.

לז ראה שבת צ"א, תנ"א.

לח מ"א שם בשם הדב"ל.

סימן תקצ

א החב"ס פ"ג ה"א. שו"ע ס"א.

ב גמרא (ברייתא) דל, א. רמב"ם שם. מור וש"ע שם.

ג רש"י שם ד"ה ומנין. מור. ב"ת: וברין תרועה (ויקרא כג, כד). יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א), ויזבולו שופר תרועה (ויקרא כה, ט).

ד ברייתא שם. רמב"ם שם. שו"ע שם.

ה רש"י שם.

ו ויקרא כה, ט.

ז ברייתא לג, מע"ב.

ח רש"י דל, א ד"ה והעברת לבוש ס"א.

ט ויקרא שם.

י ברייתא שם. לבוש שם.

יא ברייתא שם. רמב"ם שם. שו"ע שם.

יב במדבר כט, א.

יג שופטים ה, כה. גמרא לג, ב.

יד מור. לבוש ס"ב.

טו גמרא דל, מונ"א (מספיק ליה). רש"י מוכח נה, א ד"ה

תשע. רמב"ם פ"ג הל' ג'. שו"ע ס"ב. ב"י ד"ה וכתבו:

וראה לקמן ס' התקצ ס"ד.

טז רש"י לג, ב ד"ה מאן;

יז מור. לבוש שם. ראה גמרא שם.

יח רש"י שם ד"ה יליל.

יט מור. לבוש שם. ראה גמרא שם

כ גמרא דל, מונ"א. רמב"ם שם. מור וש"ע שם.

כא גמרא דל, מונ"א אתקין רבי אבהו. רמב"ם פ"ג הל' ג'.

מור וש"ע שם.